

Рекомендації з питань безпеки адвокатської діяльності

Адвокатам необхідно мати можливість вільно й у повній мірі виконувати свої обов'язки з метою встановлення верховенства права, сприяння забезпеченню доступу до правосуддя та правової допомоги, забезпечення дотримання належної процедури в судовому процесі, створення змагальної системи судочинства, а також захисту прав людини.

Професійні права адвокатів та гарантії адвокатської діяльності чітко визначені та захищаються: а) українським законодавством (перш за все Конституцією України, Кримінальним та Кримінальним процесуальним кодексами, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») та б) міжнародним законодавством, що застосовне в Україні (у першу чергу Європейською Конвенцією про захист прав людини і основних свобод, Рекомендацією (2000) 21 Комітету Міністрів Ради Європи про свободу професійної діяльності адвокатів).

Такий захист регламентований актами Організації Об'єднаних Націй, Ради адвокатських і правових товариств Європи (CCBE), Міжнародної асоціації адвокатів тощо.

Професійні права і гарантії адвокатської діяльності необхідні адвокатам для належного захисту прав їхніх клієнтів. Українське законодавство й краща міжнародна практика визначає для цього застосовування належної правової процедури, процесу змагальності та рівності сторін, що в сукупності забезпечує захист професійних прав адвокатів в процесі надання ними правової допомоги своїм клієнтам.

Ці принципи є застосовними до усіх видів справ, але особливо кримінальних проваджень, де вся міць держави тисне на зазвичай необізнаних і незахищених громадян, яким може загрожувати позбавлення волі, а також потенційне порушення основних прав людини. В таких умовах особливо загрозливими є випадки порушення професійних гарантій адвокатів, що стоять на захисті прав і свобод людини.

Зокрема останнім часом такі порушення істотно почастишали. Згідно з даними НААУ, оприлюдненими 2 вересня цього року, якщо в 2013 р. було тільки 15 звернень адвокатів щодо порушення їхніх професійних прав, у 2014 р. – 6, то з 2015 р. ситуація почала погіршуватися: 25 звернень за рік, а всього за 8 місяців 2016 р. – уже 48. Така статистика дає підстави твердити про формування в державі **нової практики розслідування кримінальних проваджень, яка ґрунтується на порушенні професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.**

З метою запобігання утвердженню таких протиправних підходів Національна асоціація адвокатів України, Асоціація адвокатів України, Асоціація правників України вживаються невідкладні заходи: направляють звернення до силових структур, органів державної влади, міжнародних організацій; інформують громадськість через засоби масової інформації про факти й тенденції порушення прав адвокатів та неприпустимість таких порушень; ради адвокатів регіонів реагують на кожний такий випадок.

Для формування практики безпосереднього протистояння адвокатів незаконним діям органів досудового розслідування щодо них, восени 2016 року Проектом ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» (Компонент 4) спільно з Асоціацією адвокатів України, Асоціацією правників України проводиться серія виїзних тренінгів у формі стратегічних дискусій, спрямованих на вироблення практичних навичок протидії порушенням прав адвокатів.

Вміщені тут рекомендації¹ зібрано з метою запропонувати адвокатам – учасникам тренінгів кращий досвід організації адвокатської діяльності, який допоможе уникнути небезпек порушення їхніх професійних прав, та весь доступний на період проведення тренінгів арсенал засобів захисту адвокатів від таких порушень. По мірі формування практики захисту, ці рекомендації доповнюватимуться новими порадами, зразками процесуальних документів, моніторингом судових рішень, іншими матеріалами, які можна знайти за постійною адресою в мережі Інтернет **justicereformukraine.eu**

¹ Використано матеріали, розроблені Радою адвокатів міста Києва (<https://kmdka.com/advokatura/bezpeka-advokatskoyi-diyalnosti>)

Зміст

1. Безпека здійснення адвокатської діяльності: загальні питання
2. Обшук робочого місця адвоката
3. Допит адвоката як свідка

1. Безпека здійснення адвокатської діяльності: загальні питання

1.1. Робоче місце адвоката

Перш за все необхідно належно оформити робоче місце адвоката (офіс).

1.1.1. Укласти договір оренди як адвокат / право власності, проконтролювати внесення цих даних до ЄРАУ. Стороною в договорі оренди має бути адвокат (адвокатське бюро, адвокатське об'єднання – надалі ці поняття об'єднуюватимемо терміном «адвокат» для всіх трьох передбачених Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» видів здійснення адвокатської діяльності). В договорі оренди має бути вказано, що приміщення використовується адвокатом. Незважаючи на те, що до ЄРАУ можна внести лише одну адресу, інші приміщення, оформлені як вказано вище, також є робочим місцем адвоката [1].

1.1.2. Унаочнити приналежність приміщення до категорії «робоче місце адвоката»: розмістити вказівники до офісу адвоката у вестибюлі будови, на поверсі, помістити відповідну табличку на дверях (напр. «Кабінет адвоката...» з приміткою великими літерами: *Недоторканність володіння адвоката охороняється законом (ст. 23 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»)*)).

1.1.3. Міцно приклеїти до всіх шаф, сейфів, шухляд і інших місць зберігання документів та наклеїти на комп'ютери наліпки такого змісту: *Доступ заборонений законом. Тут зберігається листування між захисником та його клієнтом (особою, що його представляє) та додані до листування об'єкти (ст. 161 Кримінального процесуального кодексу України)* (зараз такі наліпки виготовляються і поширюються радами адвокатів), або інші вказівники такого змісту у вигляді табличок будь-якого вигляду. Головні вимоги до них: мають бути добре помітні й легкі для прочитання (крупний простий шрифт, контрастний колір).

1.1.4. Встановити сигналізацію, укласти договір охорони, встановити тривожну кнопку. Стороною в договорах на ці послуги має бути адвокат. За можливості варто встановити відеоспостереження в кількох точках з підключенням функції постійної трансляції, в тому числі приховані камери. Останні можуть бути встановлені за договорами із охоронними фірмами, засобами масової інформації чи громадськими організаціями.

1.1.5. Не слід тримати в офісі предмети, вилучені з цивільного обороту, коштовності, грошові кошти, зброю, інші речі, які можуть викликати сумнів щодо їх використання з метою здійснення адвокатської діяльності, або спричинити надмірну зацікавленість третіх осіб. Для речових доказів, у разі їх зберігання в офісі адвоката, варто виділити окреме приміщення або сейф з позначенням: *Речові докази у кримінальних провадженнях*.

1.1.6. Не слід зберігати в офісі також печаток та установчих документів, не належних адвокату юридичних осіб, окрім випадків, коли адвокат виконує функції з їх ліквідації та отримав офіційно в рамках цієї процедури. Документи, отримані від клієнтів для надання правової допомоги (зокрема правового аудиту, вивчення для складання відповідей на запити контролюючих органів, підготовки для передачі контролюючим органам, надання до суду оригіналів тощо) отримуються **не для зберігання**, а саме для визначених дій. Про це має бути чітко зазначено в договорі про надання правової допомоги адвоката, який є підставою здійснення адвокатської діяльності [2].

1.2. Договір про надання правової допомоги

1.2.1. Стороною в договорі про надання правової допомоги має бути саме адвокат. Договір з ФОП, фізичною особою, або юридичною особою, утвореною не на підставі ст.ст. 14, 15 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», не підлягає захисту за цим Законом.

1.2.2. Договір про надання правової допомоги є за своєю природою договором доручення, тому слід правильно визначити в ньому обсяг прав та обов'язків довірителя та повіреного.

1.2.3. Гонорар. Не слід зазначати в договорі отримання авансу, а визначати перші платежі як витрати на підготовку справи до розгляду. Як гонорар варто вказати остаточну розрахункову суму. При визначенні порядку оплати гонорару є смисл вказувати точні строки сплати, умови припинення договору та можливість його припинення в односторонньому порядку через невиконання обов'язків клієнтом, зокрема несплати гонорару у встановлені строки, відмови від підписання звітів адвоката, невиконання клієнтом рекомендацій адвоката, звернення клієнта до іншого адвоката та в інших подібних випадках. У випадках несплати клієнтом гонорару, адвокат, як кредитор, має право притримання речей клієнта, переданих адвокату (ст. 594 Цивільного кодексу України). Утримання особистих документів клієнта законом заборонено.

1.2.4. Надання правової допомоги за договором має оформлятися звітом адвоката, а не актом виконаних робіт. Звітувати краще поетапно та в кожному звіті зазначати суму списаного гонорару, якщо адвокат отримав попередню оплату. Під час ознайомлення зі звітом, клієнт має його підписати.

1.2.5. Якщо адвокат діє за довіреністю, слід спочатку укласти договір про надання правової допомоги, оскільки неукладення договору не звільняє адвоката від дисциплінарної відповідальності у разі подання скарги клієнтом, а лише ускладнює захист адвокатом своїх прав у цьому спорі через відсутність чітко визначених договірних умов з урахуванням умов, вказаних у п.п. 1.2.3, 1.2.4.

1.2.6. Якщо договір припиняється достроково, необхідно: повернути клієнту особисті документи; за актом передати клієнту копії складених та поданих процесуальних документів; під розписку пояснити наслідки розірвання договору; в деяких випадках – краще повернути гонорар. Проекти документів та правових висновків передаються клієнту на розсуд адвоката, крім випадку, коли договір припиняється після ухвалення рішення судом першої інстанції та в межах строку апеляційного оскарження. В останньому разі обов'язком адвоката є надати клієнту проект апеляційної скарги. Якщо клієнт з різних причин відмовляється підписати угоду про розірвання договору, отримати та підписати підсумковий звіт, направте ці документи рекомендованою поштою з описом вкладення.

1.2.7. Витрати адвоката, що оплачуються клієнтом згідно з договором, повинні здійснюватися в рамках договірних сум, тільки на визначені в ньому потреби, та бути документально підтверджені.

1.3. Взаємовідносини з клієнтом

1.3.1. Не варто приймати доручення клієнтів з існуючим чи потенційним конфліктом інтересів. Це пряме порушення Правил адвокатської етики. Навіть у разі, якщо конфлікт інтересів лише припустимий, така ситуація може дати ґрунт для сумнівів та підозр щодо неояльності адвоката котромусь із клієнтів.

1.3.2. Щодо правової позиції у власній справі та засобів досягнення правового результату **клієнт не завжди правий**. Оскільки клієнт звертається до адвоката, як до спеціаліста, саме адвокат формує правову позицію, визначає послідовність кроків і процесуальну поведінку. Якщо клієнт має інше бачення, наполягає на своїх підходах і переконати його не вдається, в подальшому поведінка такого клієнта може стати некерованою і скласти загрозу роботі адвоката. Від такого клієнта краще відмовитися.

1.3.3. Клієнт часто подає адвокату неповну або викривлену з юридичного погляду інформацію про обставини справи чи факти. Якщо адвокат виявить, що це робиться умисно, до такого клієнта слід ставитися з обережністю та перевіряти всіма можливими засобами надану ним інформацію. Варто попросити клієнта викласти свою проблему, бажаний правовий результат та сформулювати запитання до адвоката на письмі і підписати (чи сформулювати під запис, про що його неодмінно попередити), а також надати документальні підтвердження фактів, або самостійно подати їх до суду.

1.3.4. Під час проведення переговорів варто застосовувати засоби захисту від прослуховування. Не слід обговорювати з клієнтом обставини справи за межами адвокатського офісу - в інших приміщеннях чи автомобілях.

1.4. Приймання, передавання та зберігання документів

1.4.1. Слід якомога утримуватися від оригіналів документів, оскільки в адвокатській діяльності цілком досить їх копій. Приймати на зберігання документи клієнта варто тільки із визначеною договором про надання правової допомоги метою у крайньому випадку і виключно для надання правової допомоги. Краще місце збереження проблемного документу – судова справа. Що менше у адвоката документів клієнта в оригіналах, то безпечніше з погляду можливого обшуку, спроб викрадення, випадкової втрати.

1.4.2. Зберігати документи клієнта та документально оформлені (в тому числі в електронному вигляді) власні висновки та узагальнення із вказанням реквізитів документів слід у різних місцях. Якщо ж документи отримано для правового аналізу та аудиту на 5-6 місяців, необхідно одразу розпочати такий аудит та тримати згадані документи разом з юридичним висновком (його проектом), аналітичною довідкою та іншим подібним документом.

1.4.3. Не слід зберігати документів, пов'язаних з адвокатською діяльністю, в оселі адвоката або іншому володінні за межами робочого місця, в автомобілі. Краще використовувати для цього спеціально облаштовані сховища, зокрема банківські шухляди і т. ін. Портфелі, сумки, теки з документами не можна залишати поза увагою навіть на короткий час. Доступ до них третіх осіб має бути унеможливлений.

1.4.4. Першим документом адвокатського дос'є має бути договір про надання правової допомоги. Якщо документи клієнта підшити в адвокатське дос'є, їм надається статус адвокатської таємниці, оскільки цим підтверджується, що вони одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [3]. Не всі документи можуть становити адвокатську таємницю, зокрема до таких не належать первинні бухгалтерські чи статутні документи клієнта.

1.4.5. Неприпустимо підписувати документи замість клієнта. Слід отримати від нього відповідні повноваження за договором та підписувати власним іменем.

1.4.6. На жорстких дисках офісного і особистого комп'ютерів адвоката має сенс зберігати тільки процесуальні й аналітичні документи. Для більш значущої інформації належить послуговуватися зовнішніми накопичувачами, які зберігати в іншому місці, та хмарними сервісами чи віддаленими серверами, вхід до яких захищено криптуванням.

1.4.7. Листування з клієнтом по юридично значущих питаннях через смс та електронну пошту не бажане. Використовуючи для спілкування мобільний телефон чи смартфон, слід враховувати, що їх можуть прослуховувати навіть без ухвали суду.

2. Обшук робочого місця адвоката

2.1. У разі отримання інформації про обшук, адвокату слід: з'ясувати, чи можна уникнути його, повернувши документи/речі клієнту; перевірити робоче місце (місця) на наявність предметів, знаходження яких під час обшуку може створити проблему; підготувати проекти документів (заяв, скарг, клопотань – див. додатки) щодо порушення професійних прав адвоката; перевірити наявність телефонів регіональної Ради адвокатів у швидкому

доступі; заготувати смс-повідомлення для колег, партнерів, регіонального комітету з питань захисту професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

2.2. У разі, якщо обшук відбувається зненацька важливо: не знервуватися; перебуваючи у офісі, закрити двері, скористатися тривожною кнопкою або сигналізацією, за якою прибуде наряд охорони; одночасно зателефонувати в регіональну Раду адвокатів, комітет захисту професійних прав, колегам, своєму адвокату.

2.3. Перш за все слід представитися, заявити про свій статус адвоката та пред'явити документи. Бажано зафіксувати цей момент на відео за допомогою відеокамери чи смартфона. З'ясувати чи особами, які прибули для проведення обшуку було попереджено регіональну Раду адвокатів [4]. Якщо повідомлення не було і представник Ради не виїжджав, самостійно зв'язатися із Радою, повідомити адресу та телефон свого офісу та чекати прибуття представника Ради. Пускати прибулих до приміщення слід після прибуття представника Ради адвокатів, а в разі спроби їх входження до його прибуття, - викликати поліцію. Необхідно рішуче заперечувати проти початку обшуку до прибуття представника Ради адвокатів, наполягаючи на тому, що це протизаконно і зібрані докази будуть надалі визнані недопустимими.

2.4. Ознайомившись з ухвалою суду про обшук, необхідно перевірити її на відповідність ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: ким внесено клопотання, кому дозволено обшук, що саме визначено для пошуку і вилучення; перевірити документи осіб, що прибули для проведення обшуку та пересвідчитися, що ці особи зазначені в ухвалі [5; 6; 7; 8]. Також уважно прочитати перелік речей і документів, які підлягають пошукуванню. Слід вимагати внесення до протоколу обшуку всіх його учасників, зокрема й осіб з «групи силової підтримки» в масках, яких звичайно використовують для психологічного тиску і розсіювання уваги. У понятих також треба перевірити документи і переписати їхні дані.

2.5. Осіб, які прибули для проведення обшуку слід повідомити про умову надання документів (інформації), захищених адвокатською таємницею, тільки зі згоди клієнта (ст. 22 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [9; 17].

2.6. Під час ознайомлення з ухвалою про проведення обшуку, прямо на ухвалі необхідно написати, що адвокат порушує клопотання про проведення слідчої дії із застосуванням технічних засобів фіксування в порядку ч. 1 ст. 107 КПК [11]. Необхідно наполягати на відео фіксації, проводити власними силами і засобами, а в разі заперечення (заборони) особи, яка проводить обшук, пояснити, що забороняти вона має право тільки ті дії, які заважають проведенню процесуальної дії.

2.7. За можливості необхідно запросити понятими тих осіб, яким довіряє адвокат. Якщо особи, які проводять обшук, наполягають на тих понятих, які прибули разом з ними, слід наполягати на залученні додаткових понятих зі сторони адвоката. Кількість понятих Кримінальним процесуальним кодексом не обмежена.

2.8. У разі огляду чи вилучення документів які становлять адвокатську таємницю слід чітко повідомити слідчого у присутності понятих, що ці речі та документи пов'язані з адвокатською діяльністю, становлять адвокатську таємницю і, що адвокат заперечує проти їх огляду чи вилучення [10], а також наголосити, що такі дії містять склад злочину, передбаченого ст. 397 КК [15].

2.9. Варто голосно заявити прибулим для обшуку, що адвокат сам готовий відкривати шафи, шухляди, сейфи, і всі інші місця зберігання, на які буде вказано, далі послідовно виймати предмет за предметом і так само акуратно складати назад після їх огляду. Якщо це робитимуть «гості», після них залишиться безлад та зіпсовані меблі.

2.10. Під час проведення обшуку необхідно слід ретельно фіксувати процесуальні порушення; уважно слідкувати за переміщенням по офісу всіх осіб; закрити на ключ всі приміщення, окрім того, в якому проводиться обшук, вимагати дотримання послідовності процесуальної дії і допускати до обшуку в інших приміщеннях тільки після закінчення його в поточному; у разі, якщо слідчий намагається оглянути документи, речі, які не згадуються

в ухвалі, вимагати внесення цієї обставини в протокол; домагатися внесення кожної дії в протокол.

2.11. Після закінчення обшуку: вимагати складення повного опису речей і документів, які вилучаються; узагальнити всі порушення у зауваженнях на протокол обшуку та отримати його копію; пересвідчитися, що до протоколу внесено дані про всіх присутніх під час обшуку; скласти заяву до регіональної Ради адвокатів про порушення професійних прав і передати представнику Ради; оскаржити кожну неправомірну дію слідчого/прокурора щодо адвоката, а також ухвалу суду про проведення обшуку.

2.12. Після вчинення всіх зазначених дій необхідно слідкувати за проходженням скарг на дії/бездіяльність органів досудового розслідування та рішення судів особисто.

3. Допит адвоката як свідка

3.1. Виклик на допит по телефону дозволяється ч. 1 ст. 135 КПК [15] і є доволі поширеним явищем. В цьому разі слід з'ясувати у слідчого та зафіксувати його прізвище, ім'я та по батькові, посаду, адресу установи, номер кабінету, номер телефону, дату, час, підстави виклику. Також повідомити про свій статус адвоката, про неприпустимість порушення гарантій адвокатської діяльності та готовність подати заяву про кримінальне правопорушення за ст. 397 КК [15].

3.2. У разі виклику повісткою, після її отримання, якщо адвокат не має наміру давати показання, необхідно подати заяву слідчому за ст. 65 КПК [14] про те, що адвокат не може бути допитаний як захисник у кримінальному провадженні, в якій зазначити що регіональну Раду адвокатів повідомлено про можливе порушення професійних прав адвоката. До заяви слід додати копію Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

3.3. негайно повідомити регіональну Раду про спробу допиту.

3.4. Якщо ж слідчий наполягає на допиті, слід вимагати, щоб була надіслана повістка та прибути на допит тільки з представником регіональної Ради та захисником. У разі необхідності, вони зможуть залучити необхідну кількість колег та засоби масової інформації.

3.5. Також слід наполягати на проведенні допиту із застосуванням технічних засобів фіксування в порядку ч. 1 ст. 107 КПК [11], а за необхідності погоджуватися лише на проведення допиту у письмовій формі. Виголосити ці вимоги треба слідчому усно. У разі їх невиконання, викласти письмово у протоколі допиту після своїх анкетних даних.

3.6. На допиті для того, щоб заявити про відмову давання показань згідно зі ст. 65 КПК, все одно необхідно розпочати оформлення протоколу зазначенням анкетними даними, а далі зробити запис про відмову. Вирішити питання давати покази чи ні – справа адвоката. Сама відмова від давання показань у кримінальному провадженні не являє собою порушення Правил адвокатської етики.

3.7. Після оформлення протоколу допиту слід його уважно прочитати та викласти в ньому свої зауваження, сфотографувати за допомогою смартфона чи фотоапарата кожну сторінку протоколу.

Норми права

Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність"

[1] Адресою робочого місця адвоката є місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності або адреса фактичного місця здійснення адвокатської діяльності, якщо вона є відмінною від місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності. У разі наявності декількох адрес робочих місць адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України вноситься лише одна адреса робочого місця адвоката (ч. 2 ст. 17).

[2] Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги (ч. 1 ст. 26).

[3] Адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності (ч. 1 ст. 22).

Рекомендації з питань безпеки адвокатської діяльності

[4] Під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону, крім випадків, передбачених абзацом четвертим цієї частини. Для забезпечення його участі службова особа, яка буде проводити відповідну слідчу дію чи застосовувати захід забезпечення кримінального провадження, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем проведення такої процесуальної дії (ч. ст. 23).

[5] У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов'язковому порядку зазначає перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження, а також враховує вимоги пунктів 2-4 частини першої цієї статті (ч.2 ст. 23).

[6] Забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею. З цих питань зазначені особи не можуть бути допитані, крім випадків, якщо особа, яка довірила відповідні відомості, звільнила цих осіб від обов'язку зберігати таємницю в порядку, передбаченому законом (п. 2 ч. 1 ст. 23).

[7] Забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності(п. 4 ч. 1 ст. 23).

[8] Проведення стосовно адвоката оперативного-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя (п. 3 ч. 1 ст. 23).

[9] Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта (ч. 2 ст. 22).

[10] Забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності (п.4 ч. 1 ст. 23).

Кримінальний процесуальний кодекс України

[11] Рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування, в тому числі під час розгляду питань слідчим суддею, приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію. За клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим (ч. 1 ст. 107).

[12] Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом (ч. 6 ст. 46).

[13] Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю (ч. 3 ст. 47).

[14] Не можуть бути допитані як свідки: 1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні - про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; 2) адвокати - про відомості, які становлять адвокатську таємницю (ч. 2 ст. 65).

[15] Особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою (ч. 1 ст. 135).

Кримінальний кодекс України

[16] Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці службовою особою з використанням свого службового становища (ч. 2 ст. 397).

Правила адвокатської етики

[17] Розголошення відомостей, що складають адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, слідства і суду допитати адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю (п. 3 ст. 10).

Додатки

*До Київської місцевої прокуратури № 10 м.Києва
(поштовий індекс, адреса, телефон)*

*Потерпілий_1: Леута Григорій Мирославович²
(поштовий індекс, адреса, телефон)*

*Потерпілий_2: Погребенник Олег Микитович
(поштовий індекс, адреса, телефон)*

Заява

про кримінальне правопорушення за ч. 2 ст. 397 КК України

23 травня 2016 р. під час проведення обшуку за місцем розташування адвокатського об'єднання «Леута і Погребенник» (адреса згідно з Єдиним реєстром адвокатів України) на

² Всі імена, адреси і назви змінені.

підставі ухвали слідчого судді Печерського районного суду міста Києва у нас були вилучені два мобільних телефони, комп'ютер та планшет, на яких зберігається інформація, що містить адвокатську таємницю. На розголошення адвокатської таємниці наші клієнти згоди не давали. Тож унаслідок втручання службовими особами – слідчим в ОВС ДФС у місті Києві підполковником податкової міліції Калашниковим В. П., оперуповноваженим з ОВС ДФС у місті Києві Зеровим Є.С., старшим слідчим СУ ДФС у місті Києві Старицьким П. В., прокурором відділу ГПУ Стельмах М. В. – у нашу професійну діяльність як адвокатів, що полягає у вилученні під час обшуку вказаних електронних носіїв інформації, були порушені наші професійні права та гарантії адвокатської діяльності, передбачені ст. 22 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Ці дії містять склад кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст. 397 КК України, а саме: **втручання в діяльність захисника чи представника особи, вчинені службовими особами з використанням свого службового становища**. Відомості про це кримінальне правопорушення на підставі ст. 214 КПК України мають бути внесені до ЄРДР невідкладно.

Відповідно до ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди.

Відповідності до ст. 397 КК України потерпілим від злочину може бути захисник у кримінальному провадженні. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» до повноважень прокурора належить нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Відповідно до ст. 22 КПК України кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

На підставі викладеного, відповідно до ч. 2 ст. 397 КК України, ст.ст. 55, 56, 214 КПК України та ст. 25 Закону України «Про прокуратуру»

ПРОСИМО:

- 1) Прийняти нашу заяву про кримінальне правопорушення за ч. 2 ст. 397 КК України.
- 2) Внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.
- 3) Розпочати досудове розслідування з підстав вчинення правопорушення, що має ознаки злочину, передбаченого ст. 397 КК України.
- 4) Визнання нас, Леути Г. М. та Погребенника О. М., потерпілими у кримінальному правопорушенні за ч. 2 ст. 397 КК України.
- 5) Повідомити нас письмово у встановленому законом порядку і строки про початок кримінального провадження та закінчення досудового розслідування.

Зі ст. 383 «Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину», ст. 384 «Завідомо неправдиве показання» Кримінального кодексу України ознайомлені.

Потерпілий Леута Г.М.

(дата)

(підпис)

Потерпілий Погребенник О. М.

(дата)

(підпис)

Деснянський районний суд м. Києва
(поштовий індекс, адреса, телефон)
Представника потерпілого
Осьмушка Є. В.
адвоката Кропиви Ю. І.
(свідоцтво про право на заняття
адвокатською діяльністю №0000

від 12 лютого 2012 р.)
Адвокатське об'єднання «Феміда»
(поштовий індекс, адреса, телефон)

**Скарга
на бездіяльність прокуратури**

13 квітня 2016 р. мій клієнт, адвокат Осьмушко Є. Ю., направив заяву прокурору Київської місцевої прокуратури № 10 про вчинення співробітниками НАБУ кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 397 КК України, а саме: **порушення встановлених законом гарантій діяльності адвоката та професійної таємниці службовою особою з використанням свого службового становища шляхом вилучення не передбачених ухвалою слідчого судді про проведення обшуку документів, які містять адвокатську таємницю.**

15 липня 2016 р. Київською місцевою прокуратурою № 10 заява (повідомлення) отримана. Протягом 24 годин після отримання заяви про правопорушення всупереч вимогам ст. 214 КПК України Київською місцевою прокуратурою № 10 відомості про правопорушення до ЄРДР внесені не були.

Згідно з ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ними з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язані внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування.

Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, передбачені ч. 1 ст. 303 КПК України, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Якщо рішення слідчого чи прокурора оформлене постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії (ч. 1 ст. 304 КПК України).

На підставі викладеного, керуючись ст.ст. 214, 303 КПК України та «Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань»

ПРОШУ:

1. Задовольнити скаргу на бездіяльність місцевої прокуратури м. Києва № 10 щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань за заявою від 13 квітня 2016 р.

2. Зобов'язати компетентну особу прокуратури м. Києва за повідомленням Осьмушка Є. Ю. від 13 квітня 2016 р. внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 397 КК України.

Додатки:

- 1) Копія свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.
- 2) Ордер.

Адвокат Кропива Ю. І.
(дата)

(підпис)

Деякі зауваження в протокол обшуку

Слідчий безпідставно не задовольнив клопотання про фіксацію обшуку технічними засобами і не забезпечив аудіо-, відеофіксацію, безпідставно відмовив у залученні додаткових понятих, які були мною запрошені і перебували біля входу до приміщення (ПІБ, № телефонів).

Моя заява про готовність відкрити архів адвокатського об'єднання, як і всі інші кімнати, була проігнорована слідчим, двері були вирізані при допомозі дискової пилки, чим заподіяно майнову шкоду об'єднанню.

Після добровільної видачі слідчому всіх документів, зазначених в Ухвалі про проведення обшуку, слідчий продовжив обшук з метою вилучення інших документів (речей), що в ній зазначені не були.

Від початку і до завершення обшуку працівники адвокатського об'єднання (ПІБ всіх затриманих) були незаконно затримані і заблоковані в приймальні.

В ході обшуку вилучено речі та документи, не зазначені в Ухвалі про проведення обшуку та такі, що не мають відношення до вказаного в ній кримінального провадження, а саме: статут адвокатського об'єднання, штатний розпис, грошові кошти в сумі 20 000 грн, бухгалтерська документація...

Особи, що проводили обшук, пересувалися по приміщеннях без дотримання жодної послідовності слідчої дії, тоді як поняті перебували в приймальні, тому частина майна і документів була вилучена без їх присутності. Незважаючи на це, поняті підписали протокол. У такий спосіб, особи, що проводили обшук, мали можливість принести певні речі й документи, а тоді інсценувати їх знаходження.

Під час обшуку було вилучено не зазначений в Ухвалі носій інформації – флеш-карту, на якій містяться документи, що складають адвокатську таємницю і не стосуються вказаного в Ухвалі кримінального провадження, про що слідчому було заявлено в присутності понятих.

На заяви про незаконність проведення обшуку після добровільної видачі мною всіх зазначених в ухвалі суду документів, а також на заяви про допущені в ході обшуку порушення кримінально-процесуального законодавства, слідчий не реагував і пояснень не давав.

ПОРЯДОК

проведення обшуку на робочому місці адвоката³

(підготував член комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Київської області Віталій Наум)

1. Клопотання про проведення слідчої дії, погоджене із Генеральним прокурором України, Заступником Генерального прокурора України, прокурором області, міста Києва, Севастополя.
2. Ухвала слідчого судді про надання дозволу.
3. Повідомлення Ради адвокатів регіону за добу до проведення слідчої дії, у виняткових випадках не менше ніж за три години до початку слідчої дії (достатній час для повідомлення та дороги).
4. Ознайомити представника Ради адвокатів регіону із ухвалою слідчого судді та вручити копію.
5. Ознайомити із ухвалою адвоката, у якого проводиться слідча дія, надати документи, що підтверджують повноваження. У випадку проведення слідчої дії особами, які перебувають у складі слідчої групи, надати документи про склад слідчої групи, посвідчення.
6. До початку проведення слідчої дії запропонувати адвокату самостійно видати зазначені речі, документи, майно.
7. У випадку добровільної видачі вказаних в ухвалі речей, предметів, документів, слідча дія вважається закінченою, про що складається відповідний документ з детальним описом вилучених документів.
8. У випадку відсутності адвоката, у якого проводиться слідча дія, така дія може проводитись у присутності не менше ніж двох представників Ради адвокатів регіону.
9. У випадку проникнення до приміщення, таке має відбуватись за найменшої шкоди майну із залученням відповідних спеціалістів та служб.
10. Представники Ради адвокатів регіону мають право фіксувати слідчу дію за допомогою фото, відеозапису, або залучати для цього окремих осіб.

³ Зараз проходить погодження із НАБУ.

Рекомендації з питань безпеки адвокатської діяльності

11. Огляд має проводитись винятково у присутності представників Ради адвокатів регіону та не менше двох понять.

12. Обшук помешкання, робочого місця має проводитись із обов'язковою участю не менше двох представників Ради адвокатів регіону.

13. З метою недопущення розголошення відомостей, що становлять або можуть становити адвокатську таємницю, огляд або обшук таких документів та носіїв інформації проводиться лише представниками Ради адвокатів регіону.

14. У випадку виявлення речей або інформації, які вказані в ухвалі та стосуються даного кримінального провадження, і не є доказами, зібраними стороною захисту у даному кримінальному провадженні, представник Ради адвокатів регіону зобов'язаний передати вказане детективу, прокурору.

15. У випадку виявлення речей, інформації, що можуть бути використані як докази у справі, представник Ради адвокатів регіону оглядає їх та вказує про це без розголошення інформації про документ або носій. Такі речі або документи забороняється вилучати.

16. Представнику Ради адвокатів регіону забороняється приховувати речі або інформацію, якщо вони не отримані адвокатом для захисту інтересів клієнта у справі, та вказані в ухвалі, як такі, що підлягають відшуканню.

17. У випадку виявлення таких порушень, представник Ради адвокатів регіону може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

18. У випадку відшукування речей або інформації, вказаних в ухвалі, вони мають бути в обов'язковому порядку описані із необхідним описом для індивідуальної ідентифікації. Представник Ради адвокатів регіону має право робити з них копії або скопіювати за допомогою техніки.

19. Огляд комп'ютерної техніки та носіїв інформації в першу чергу проводить представник Ради адвокатів регіону з метою недопущення розголошення адвокатської таємниці.

20. У випадку виявлення на носіях інформації, що вказана в ухвалі, вона може бути скопійована або вилучена за умови нерозголошення іншої інформації, що може міститись на носії та становити адвокатську таємницю.

21. Детективи та прокурори мають утримуватись від вилучення всієї комп'ютерної чи іншої оргтехніки адвоката. Такі дії можуть бути у виняткових випадках, і лише за умови вилучення саме носіїв інформації, а не усієї техніки та за умови недопущення огляду інформації, що не вказана в ухвалі.

22. У випадку вилучення техніки, вона має бути повернута у найкоротший термін, але не пізніше 72 годин з моменту закінчення слідчої дії.

23. Огляд та доступ до техніки може бути проведений тільки за участю представника Ради адвокатів регіону.

24. Детектив та прокурор мають забезпечити неможливість вільного огляду вилучених речей чи техніки у відсутність представника Ради адвокатів регіону.

25. У випадку порушення цілісності упаковки або доступу до вилученого майна без участі представника Ради адвокатів регіону, такі речі підлягають негайному поверненню без подальшого огляду, та не можуть бути використані як докази або документи.

26. Аналогічним чином мають оглядатись та фіксуватись усі речі та предмети, що вилучаються за ухвалою.

27. Забороняється вилучати речі та предмети, майно, не вказані в ухвалі, та які не є предметом злочину, об'єктом злочинного посягання.

28. За результатами має бути невідкладно складений протокол слідчої дії із детальним описом вилученого майна, речей, зазначенням додатків, їх кількості. Протокол має бути підписаний усіма учасниками із зазначенням заперечень та додатків.

29. У випадку виявлення заборонених у обігу предметів та речей, вони підлягають вилученню у загальному порядку.

30. У випадку виникнення спірних або конфліктних ситуацій, речі, предмети, майно можуть бути вилучені із дотриманням умов стороннього огляду та передані слідчому судді для вирішення питання в порядку тимчасово вилученого майна. Розгляд справи відбувається за участі представника Ради адвокатів регіону, який має бути повідомлений про день та час розгляду.